

มโนทัศน์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของอาเซียนในศตวรรษที่ 21 จากบริบทการประชุม
ผู้นำเขตเศรษฐกิจเอเปค ครั้งที่ 29 ในมิติการท่องเที่ยว
The Concept of ASEAN's Sustainable Tourism in the 21st Century:
A Tourism Context from the 29th APEC 2022

อรรถพล ศิริเวชพันธุ์

Autthapon Sirivejjabhandu

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

Asst. Prof., Faculty of Business Administration and Accounting, Sisaket Rajabhat University

misterangkor@hotmail.com

Received: February 14, 2023

Revised: March 17, 2023

Accepted: March 29, 2023

บทคัดย่อ

การประชุมผู้นำเขตเศรษฐกิจเอเปค ครั้งที่ 29 ถือเป็นครั้งแรกที่ประเทศไทยมีโอกาสจัดการประชุมระดับรัฐมนตรีด้านการท่องเที่ยว ที่มุ่งเน้นการฟื้นฟูทรัพยากรที่เสื่อมโทรม การปรับสมดุลปริมาณนักท่องเที่ยว คุณภาพของแหล่งท่องเที่ยว และสนับสนุนให้คนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมได้รับผลประโยชน์อย่างเท่าเทียม โดยบทความวิชาการนี้ พบว่า อาเซียนมีประเทศที่เป็นสมาชิกเอเปค ถึง 7 ประเทศ ซึ่งปรากฏรูปแบบการบูรณาการร่วม คือ 1) ระดับนโยบาย พบว่า การประชุมผู้นำเขตเศรษฐกิจเอเปค ครั้งที่ 29 มีการหารือมิติการท่องเที่ยวที่เรียกว่า “การประชุมคณะทำงานด้านการท่องเที่ยวเอเปค ครั้งที่ 60 และการประชุมรัฐมนตรีท่องเที่ยวเอเปค ครั้งที่ 11” โดยมีมติที่จะนำเอากการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนมาประยุกต์ใช้ 2) ระดับพื้นที่ พบว่า เอเปคให้ความสำคัญกับการพัฒนาการท่องเที่ยวภายใต้กรอบความร่วมมือของอาเซียน ประกอบด้วย เขตพัฒนาเศรษฐกิจอาเซียนด้านตะวันออก-บรูไน อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ และเขตเศรษฐกิจสามฝ่ายอินโดนีเซีย-มาเลเซีย-ไทย ทั้งนี้จากการวิเคราะห์เนื้อหาในที่ประชุม พบว่า เอเปคและอาเซียนจะบูรณาการเพื่อฟื้นฟูภาคการท่องเที่ยวที่ได้รับผลกระทบจากโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 นำแนวคิดเศรษฐกิจชีวภาพ-เศรษฐกิจหมุนเวียน-เศรษฐกิจสีเขียวมาประยุกต์ใช้ ซึ่งบทความวิชาการนี้ค้นพบมโนทัศน์ในการพัฒนาการท่องเที่ยว 5 องค์ประกอบ คือ นักท่องเที่ยว เจ้าบ้าน พื้นที่ คุณภาพการท่องเที่ยวและกลไกการจัดการ ที่สอดคล้องกับเอกสาร 2 ฉบับ คือ 1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย เพื่อฟื้นฟูการท่องเที่ยวในภูมิภาคเอเปค ภายใต้แนวคิดการท่องเที่ยวพื้นฐานอย่างยั่งยืน และ 2) คู่มือเอเปคสำหรับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียด้านการท่องเที่ยวซึ่งเอกสารทั้ง 2 ฉบับนี้เป็นผลลัพธ์รูปธรรมจากการประชุม ที่จะนำไปสู่การบรรลุวิสัยทัศน์ปุตราจายา ค.ศ. 2040

คำสำคัญ: มโนทัศน์ การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน อาเซียน ศตวรรษที่ 21 เขตเศรษฐกิจเอเปค

Abstract

The 20th APEC Meeting was the first occasion Thailand had the occasion to hold the ministerial meeting on tourism aimed to restore the deteriorating resources, to balance the number of tourists, the quality of tourism sources and supporting the locals to equally benefit from the operation.

The meetings were held with a low-carbon approach under the concept of 'Regenerative Tourism', which focuses on reviving and finding a balance for tourism businesses, communities, and natural resources. The concept emphasizes a recovery of environments, balancing tourist numbers, prioritizing on providing service quality over the number of tourists, and encouraging local people to equitably participate in and benefit from inclusive tourism.

This article presents the concept of sustainable tourism of ASEAN in the current era through the 29th APEC. It was found that 7 ASEAN members integrate strategic pathway towards tourism development in 2 levels. The first one is policy commitment. According to the 11th APEC Tourism Ministerial Meeting and the 60th APEC Tourism Working Group Meeting in the APEC forum, the target is to move forward the future of tourism industry through a sustainable development agenda. For the second one, regional/local commitment, the APEC Tourism Ministers place emphasis on the importance of tourism cooperation and collaboration with ASEAN regional integrations.

Furthermore, the concept of BCG Model, was endorsed as a comprehensive framework to further APEC's sustainability objectives towards a sustainable and balanced post-COVID-19 era. In the meeting, the ministers adopted Joint Ministerial Statements by consensus, the documents of the APEC Policy Recommendations on Tourism of the Future: Regenerative Tourism and the APEC Guidelines for Tourism Stakeholders. The two official documents were the concrete documents that could make the Putrajaya vision materialize in 2040.

Keywords: Concept, Sustainable Tourism, ASEAN, 21st Century, Asia-Pacific Economic Cooperation

บทนำ

บทความวิชาการ เรื่อง มโนทัศน์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของอาเซียนในศตวรรษที่ 21 จากบริบทการประชุมผู้นำเขตเศรษฐกิจเอเปค ครั้งที่ 29 ในมิติการท่องเที่ยว ครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อเชื่อมโยงการท่องเที่ยวของอาเซียนในฐานะส่วนหนึ่งของเอเปค ที่นำหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืนมากำหนดเป็นพันธะแม่บทในการอธิบายและกำหนดเป็นข้อเสนอแนะในการพัฒนา (มโนทัศน์) ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ทั้งนี้ มโนทัศน์ คือ การประสานหรือบูรณาการข้อมูลที่มีอยู่เกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

เพื่อสร้างองค์ความรู้ที่สามารถเชื่อมโยงเหตุการณ์ต่าง ๆ อันก่อให้เกิดการรับรู้ที่ชัดเจนขึ้น (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2546) อนึ่ง ศตวรรษที่ 21 เป็นยุคโลกาภิวัตน์ที่มนุษย์มีความคำนึงถึงผลกระทบจากการใช้ประโยชน์ทรัพยากร และตระหนักว่าการพัฒนาด้านเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว ไม่สามารถที่จะส่งต่อปัจจัยที่เอื้อต่อคุณภาพชีวิตที่ดีให้แก่คนรุ่นหลัง ดังนั้น การพัฒนาอย่างยั่งยืนจึงถูกกำหนดขึ้นจากเหตุผลดังกล่าว และถูกนำมาบูรณาการกับการใช้ประโยชน์ทรัพยากรทุกประเภท รวมถึงการท่องเที่ยว ซึ่งกองวิจัยการตลาดการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2558) กล่าวว่า การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน คือ การท่องเที่ยวที่คำนึงถึงผลกระทบ 3 มิติ คือ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม จากความสำคัญดังกล่าว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2565) รายงานว่า อาเซียนซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของเอเปค และมีกฎบัตรอาเซียน (ASEAN Charter) 3 มิติที่สอดคล้องกับการพัฒนาอย่างยั่งยืนนั้น ยังมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกับการประชุมผู้นำเขตเศรษฐกิจเอเปค ครั้งที่ 29 ซึ่งมีการหารือมติการท่องเที่ยวที่เรียกว่า “การประชุมคณะทำงานด้านการท่องเที่ยวเอเปค ครั้งที่ 60 และการประชุมรัฐมนตรีท่องเที่ยวเอเปค ครั้งที่ 11” ระหว่างวันที่ 15-19 สิงหาคม พ.ศ. 2565 ณ กรุงเทพมหานคร โดยได้มีการนำเสนอ และสร้างความเข้าใจต่อแนวคิดที่จะเป็นผลลัพธ์ความสำเร็จด้านการท่องเที่ยว การจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อฟื้นฟูการท่องเที่ยวในภูมิภาคเอเปคให้มีอนาคตที่ดีกว่าเดิม ที่เรียกว่า การท่องเที่ยวฟื้นสร้างอย่างยั่งยืน เพื่อสร้างการท่องเที่ยวที่นำไปสู่ความสมดุล และความ เป็นอยู่ที่ดีของทุกภาคส่วน โดยส่งเสริมการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อม ใช้ผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อแสดง ความสร้างสรรค์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อสะท้อนแนวคิดเศรษฐกิจชีวภาพ-เศรษฐกิจหมุนเวียน-เศรษฐกิจสีเขียว จากความสำคัญดังกล่าว ผู้เขียนจะได้ทำการวิเคราะห์สาระจากการประชุม ซึ่งมีความสัมพันธ์กับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในภาพรวมของกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียน 7 ประเทศ ที่เป็นสมาชิกเอเปค โดยประเด็น/หัวข้อในการเรียบเรียงนั้นเริ่มต้นจาก 1) การอธิบายความเกี่ยวข้องระหว่างแผนกลยุทธ์เอเปคด้านการท่องเที่ยว ค.ศ. 2020-2024 กับกฎบัตรอาเซียนกับการท่องเที่ยว 2) การบูรณาการศาสตร์ต่าง ๆ ตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวในฐานะที่อาเซียนเป็นส่วนหนึ่งของเอเปค และ 3) การกำหนดมโนทัศน์การท่องเที่ยวของอาเซียนในฐานะส่วนหนึ่งของเอเปค ซึ่งเป็นข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาในอนาคต โดยทั้ง 3 ประเด็นดังกล่าวนี้ เกิดจากการวิเคราะห์เนื้อหาที่นำมาจากข้อมูลทุติยภูมิ ประกอบด้วย แนวคิด/ทฤษฎี สาระจากการประชุม เนื้อหาที่ปรากฏในข้อตกลง ตลอดจนแผนพัฒนาที่เกี่ยวข้อง อนึ่ง ผลที่ได้ดังกล่าว มีความสำคัญในการอธิบายในระดับนโยบายไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งสามารถอธิบายออกได้เป็น 3 ประเด็น ดังต่อไปนี้

1. แผนกลยุทธ์เอเปคด้านการท่องเที่ยว ค.ศ. 2020-2024 และกฎบัตรอาเซียนกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

กรุงเทพธุรกิจ (2565) รายงานว่า การประชุมรัฐมนตรีท่องเที่ยวเอเปค ครั้งที่ 11 ได้มีการพิจารณาประเด็นที่เกี่ยวข้องกับแผนกลยุทธ์เอเปคด้านการท่องเที่ยว ซึ่งเกี่ยวข้องกับกฎบัตรอาเซียน โดยมีสาระสำคัญ คือ การเชื่อมโยงการท่องเที่ยวของอาเซียนในฐานะส่วนหนึ่งของเอเปค โดยใช้หลักการพัฒนาอย่างยั่งยืนที่ปรากฏในกฎบัตรอาเซียนเพื่อให้เกิดการวางแผนอย่างบูรณาการ ไม่แยกส่วน ซึ่งผลการประชุมนั้น ได้มีการร่างรายงาน "COVID 19 and Cross Border Mobility in the APEC Region: Addressing

Uncertainties at the Border" กล่าวคือ เป็นการแลกเปลี่ยนความเห็นเกี่ยวกับความท้าทายและโอกาสสำหรับแรงงานในภาคบริการภายหลังยุคโควิด 19 เพื่อกำหนดนโยบาย และแนวทางมาตรการในการช่วยเหลือ เยียวยา และส่งเสริมแรงงานภาคการท่องเที่ยว การพัฒนาขีดความสามารถทางการแข่งขัน ตลอดจนการรายงานความคืบหน้าการดำเนินการภายใต้แผนกลยุทธ์เอเปคด้านการท่องเที่ยว ค.ศ 2020-2024 ในรูปแบบการท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ (Low Carbon Destination) โดยการประชุมครั้งนี้ มีการรับรองเอกสาร 2 ฉบับ ได้แก่ 1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อฟื้นฟูการท่องเที่ยวในภูมิภาคเอเปคให้มีขนาดที่ดีกว่าเดิม : การท่องเที่ยวที่ฟื้นตัวอย่างยั่งยืน และ 2) คู่มือเอเปคสำหรับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียด้านการท่องเที่ยว ซึ่งเอกสารทั้ง 2 ฉบับนี้คือผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรมที่จะก้าวไปสู่การบรรลุวิสัยทัศน์ปุตราจาया ค.ศ. 2040 ในอนาคต

อนึ่ง การจัดการการท่องเที่ยวในปัจจุบันนั้น มิได้คำนึงถึงผลกระทบทางเศรษฐกิจแต่เพียงอย่างเดียว เนื่องจากยังมีปัจจัยอื่นที่สำคัญ ได้แก่ สังคม และสิ่งแวดล้อม เข้ามาเกี่ยวข้อง ดังนั้นการท่องเที่ยวในอาเซียน นอกจากจะเป็นส่วนหนึ่งของแผนกลยุทธ์เอเปคด้านการท่องเที่ยว ค.ศ 2020-2024 แล้ว ยังให้ความสำคัญกับหลักการพัฒนายั่งยืนซึ่งระบุในแผนปฏิบัติการ 21 (Agenda 21) โดย ศูนย์บริหารจัดการความรู้เพื่อรองรับการเปิดเสรีบริการท่องเที่ยว (2557) รายงานว่า แผนปฏิบัติการ 21 เป็นแผนแม่บทเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนของโลก ที่มีการบรรลุข้อตกลงในปี พ.ศ. 2535 เนื่องในการประชุมว่าด้วยสิ่งแวดล้อม และการพัฒนา (UN Conference on Environment and Development: UNCED) จากความสำคัญดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยวของอาเซียน นอกจากจะยึด 3 เสาหลักในการพัฒนาตามกฎบัตรอาเซียน (ASEAN Charter) แล้ว ยังสอดคล้องกับ 3 เสาหลักของการพัฒนาอย่างยั่งยืน คือ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอีกด้วย ซึ่งมีรูปแบบ/การดำเนินการใน 3 มิติ ดังต่อไปนี้

1.1 ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมหนึ่งที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจ ก่อให้เกิดการจ้างงานกระจายรายได้ ตลอดจนขจัดความยากจน ทั้งที่เป็นตัวเงินและไม่ใชตัวเงินให้แก่ท้องถิ่น ซึ่งองค์การสหประชาชาติเพื่อการพัฒนา และองค์การการท่องเที่ยวโลก ได้ขับเคลื่อนการท่องเที่ยวสำหรับขจัดความยากจนในอาเซียนและเอเปค (จุฑามาศ ส่งศรี, 2553) เพื่อสร้างโอกาสและกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับฐานราก อีกทั้งส่งเสริมให้มีการสร้างมูลค่าเพิ่มแก่ทรัพยากรทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม เพื่อก่อให้เกิดรายได้แก่ชุมชน กระตุ้นให้เกิดการมาเยือน และเพิ่มจำนวนวันพักของนักท่องเที่ยวทั้งในอาเซียนและเอเปค โดยมุ่งหวังให้เกิดรายได้ที่หมุนเวียนในระดับจุลภาคและมหภาค ทั้งนี้ ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ได้มีการดำเนินการ คือ นโยบายการท่องเที่ยวเพื่อขจัดความยากจน (Pro-poor tourism: PPT) ซึ่งมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องในประเทศเวียดนาม ภายใต้โครงการอยู่ต่ออีกหนึ่งวัน (Stay Another Day) เพื่อให้นักท่องเที่ยวที่ท่องเที่ยวในเมืองหลักแล้ว ได้เดินทางไปยังเมืองรองหรือชุมชนชายขอบ เพื่อกระจายรายได้สู่ฐานราก ซึ่งมีพื้นที่ร่วมในประเทศ สปป.ลาว และกัมพูชาอีกด้วย

1.2 ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียนกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

กระแสการท่องเที่ยวในปัจจุบันมุ่งสู่การเป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม (Responsible Tourism) มากขึ้น ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวที่สร้างความตระหนักรู้ สำนึก ความรับผิดชอบต่อสังคม และสิ่งแวดล้อม อันเป็นฐานทรัพยากรการท่องเที่ยวของอาเซียนและเอเปค ซึ่งอุดมสมบูรณ์ไปด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ และวัฒนธรรม (ศูนย์ศึกษาการค้าระหว่างประเทศ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย, 2546) โดย ASEANTA (2011) รายงานว่าแหล่งเรียนรู้เชิงประสบการณ์ที่อาเซียนได้นำมากำหนดเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวหลักในแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวนั้นมี 4 ประเภท ได้แก่ การท่องเที่ยวเชิงมรดกทางวัฒนธรรม (Culture/Heritage Tourism) การท่องเที่ยวที่มีธรรมชาติเป็นฐาน (Nature-based Tourism) การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community-based Tourism) และการท่องเที่ยวทางเรือหรือมีแม่น้ำเป็นฐาน (Cruise/River-based Tourism) นอกจากนี้ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียนกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ได้มีการดำเนินการ คือ ข้อตกลงว่าด้วยการจัดการและการป้องกันปัญหามลพิษทางสิ่งแวดล้อมข้ามแดน ตลอดจนข้อตกลงว่าด้วยการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทางสภาพภูมิอากาศและการจัดการต่อผลกระทบ ซึ่งปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้นอกจากจะเป็นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแล้ว ยังเป็นการรักษาระบบนิเวศในแหล่งท่องเที่ยวอีกด้วย

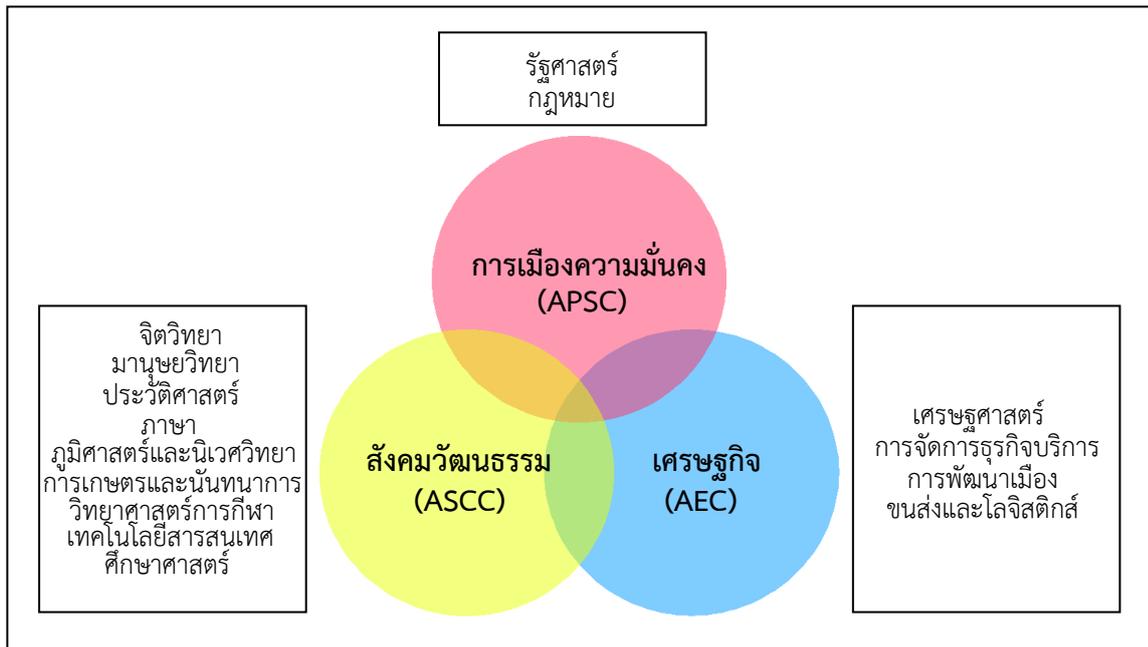
1.3 ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียนกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

การรักษาความสงบให้แก่ภูมิภาค สร้างความเชื่อมั่นให้เกิดความปลอดภัยในการเดินทาง แสวงหาหนทางในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ปราศจากการก่อการร้าย และเหตุการณ์วุ่นวายทางการเมือง เป็นเป้าหมายหนึ่งของประชาคมการเมือง และความมั่นคงอาเซียนและเอเปค ที่สัมพันธ์กับหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืนด้านสังคม (ณรงค์ โพธิ์พุกษานันท์, 2556) กล่าวคือ เมื่อมีการรวมกลุ่มเป็นประชาคมแล้วอาเซียนจะเป็นสังคมหรือชุมชนเดียว สอดคล้องกับการกำหนดให้การท่องเที่ยวเป็นแบบจุดหมายปลายทางเดียว (Single Destination) ดังนั้นหากเกิดเหตุการณ์ไม่สงบแม้ในพื้นที่เดียวหรือบางประเทศ นั้นย่อมหมายถึงอาเซียนทั้งหมด และมีผลต่อการตัดสินใจเดินทางมาเยือนของนักท่องเที่ยว จากความสำคัญดังกล่าว ปัจจัยทางการเมืองและความมั่นคงอาเซียน จึงมีผลต่อการท่องเที่ยวในภูมิภาคทั้งในระดับนโยบายและระดับพื้นที่ เพื่อนำไปสู่การรักษาบรรยากาศด้านการท่องเที่ยวและความเชื่อมั่นในการเดินทางและการท่องเที่ยวในภูมิภาค ทั้งนี้ ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียนกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ได้มีการดำเนินการ คือ การพัฒนาและต่อยอด ความตกลงการตรวจลงตราเดี่ยวภายใต้กรอบยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจจิรวดี-เจ้าพระยา-แม่โขง (Ayeyawady-Chao Phraya-Mekong Economic Cooperation Strategy: ACMECS Single Visa) เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของอาเซียนในฐานะส่วนหนึ่งของเอเปค

2. การบูรณาการศาสตร์เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวในฐานะที่อาเซียนเป็นส่วนหนึ่งของเอเปค

พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตโต, 2543) กล่าวว่า การพัฒนาอย่างยั่งยืนมีลักษณะที่เป็นบูรณาการ (Integrated) คือ ทำให้เกิดเป็นองค์รวม (Holistic) องค์ประกอบทั้งหลายที่เกี่ยวข้องจะต้องมาประสานกันครบองค์และมีลักษณะอีกอย่างหนึ่ง คือ มีดุลยภาพ (Balance) หรือพูดอีกนัยหนึ่งคือ การทำให้กิจกรรมของมนุษย์สอดคล้องกับกฎเกณฑ์ของธรรมชาติ สอดคล้องกับฉลองศรี พิมลสมพงศ์ (2555) ที่ได้กล่าวถึงการ

พัฒนาการท่องเที่ยวว่า เป็นศาสตร์แห่งการบูรณาการแนวคิดจากทฤษฎีระบบการท่องเที่ยวกับศาสตร์ต่าง ๆ ทั้งทางด้านสังคมศาสตร์ และทางด้านวิทยาศาสตร์ ทั้งนี้ นักวิชาการการท่องเที่ยวได้นำมากำหนดเป็นรายวิชา หรือหัวข้อ ที่ยังคงที่มาจากแนวคิด และหลักการที่นำมาศึกษา แต่ต้องมีการศึกษาในเชิงประยุกต์ มีกรณีศึกษาและมีการฝึกปฏิบัติอย่างชัดเจนควบคู่กันไป เพื่อให้เป็นองค์ความรู้เฉพาะทางการท่องเที่ยว อன்றการบูรณาการศาสตร์ต่าง ๆ กับองค์ความรู้ทางการท่องเที่ยวทำให้ได้มุมมองของการบูรณาการแนวคิด และการทำงานร่วมกันใน 3 ลักษณะ ได้แก่ 1) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างนักวิชาการในสาขาต่าง ๆ กับนักวิชาการทางการท่องเที่ยวในรูปแบบของการวิจัย การสัมมนา และการผลิตผลงานทางวิชาการ 2) การประยุกต์ใช้ความรู้ในการปฏิบัติงานระหว่างนักวิชาการการท่องเที่ยวกับผู้ประกอบธุรกิจการท่องเที่ยว และ 3) การนำเสนอแนวคิดในการวางแผน และการพัฒนาระหว่างนักวิชาการการท่องเที่ยว หน่วยงานธุรกิจ ภาคเอกชน และหน่วยงานการส่งเสริมการท่องเที่ยวภาครัฐ ในรูปแบบของการเป็นคณะกรรมการร่วมกัน จากความสำคัญดังกล่าว ผู้เขียนได้บูรณาการ 15 ศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง มาทำการจัดหมวดหมู่ร่วมกับกฎบัตรอาเซียน 3 เพื่อแสดงถึงความสอดคล้องระหว่างกัน ที่จะนำไปสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของอาเซียนในฐานะส่วนหนึ่งของเอเปค ได้ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1 การบูรณาการศาสตร์กับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของอาเซียนในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของเอเปค
 ที่มา: ประยุกต์จาก ฉลองศรี พิมลสมพงศ์ (2555)

จากภาพที่ 1 ซึ่งได้แสดงให้เห็นถึงการบูรณาการศาสตร์ต่าง ๆ กับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของอาเซียนในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของเอเปค นั้น ผู้เขียนจะได้ทำการวิเคราะห์และนำเสนอรายละเอียดที่แสดง

ความเชื่อมโยงระหว่างศาสตร์ต่าง ๆ 3 เสาหลักของกฎบัตรอาเซียน (เศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม การเมือง ความมั่นคง) ดังต่อไปนี้

2.1 ศาสตร์เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน

2.1.1 รัฐศาสตร์

อาเซียนได้บรรลุกรอบความร่วมมือระหว่างประเทศทางเศรษฐกิจและสังคม โดยกรอบความร่วมมือต่าง ๆ เช่น ล้วนกำหนดนโยบายด้านการท่องเที่ยวเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและก่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างกัน (สำนักเอเชียตะวันออกเฉียง, 2558) จากความสำคัญดังกล่าว ผู้เขียนเห็นว่าการปักปันเขตแดนเพื่อยุติข้อพิพาทในหลายประเทศ ยังก่อให้เกิดบรรยากาศการท่องเที่ยวที่ดี ในด้านการปกครองนั้น มีการกระจายอำนาจให้แก่ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว ตลอดจนนโยบายในการยกเว้นการตรวจลงตรา (Visa) ก็ได้กระตุ้นให้เกิดการเดินทางท่องเที่ยวภายในอาเซียนเองมากขึ้น สามารถสรุปได้ว่าการบูรณาการรัฐศาสตร์เข้ากับการท่องเที่ยวจะทำให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ความร่วมมือ ตลอดจนการบริหารจัดการพื้นที่เชิงภูมิรัฐศาสตร์ เช่น การเปลี่ยนสนามรบให้เป็นสนามการค้า และการท่องเที่ยว เช่น ในกรณีของประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้านในอาเซียน เป็นต้น

2.1.2 กฎหมาย

ในแต่ละประเทศจะมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเป็นของตนเอง เช่น กรณีประเทศไทย อาทิ พระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พระราชบัญญัติโรงแรม พระราชบัญญัติการขนส่งทางบก พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พระราชบัญญัติการเดินทางอากาศ (กองอาเซียน, 2554) อย่างไรก็ตามผู้เขียนเห็นว่าในการเปิดประชาคมอาเซียนนั้น ควรมีกฎหมายการท่องเที่ยวที่ใช้ร่วมกัน เพื่อคุ้มครองนักท่องเที่ยวและลงโทษผู้กระทำความผิดในรูปแบบเดียวกัน การประกาศใช้กฎหมายการท่องเที่ยวอาเซียนนั้น ควรต้องพิจารณาหลักจรรยาบรรณการท่องเที่ยวโลก (The Global Code of Ethics for Tourism) ร่วมเข้าไปด้วยเพื่อให้เกิดแนวทางการปฏิบัติให้ผู้ให้บริการและผู้รับบริการที่สอดประสานกันทั้งในอาเซียนและขอบเขตพื้นที่ความร่วมมือเอเปค เป็นต้น

2.2 ศาสตร์เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน

2.2.1 จิตวิทยา

การศึกษาจิตวิทยานั้นมีความเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยตรง เสมือนเครือข่ายทั้งหมดที่กำหนดพฤติกรรมกรรมการท่องเที่ยว เช่น แรงจูงใจ ความต้องการ การรับรู้ และความคาดหวัง เป็นต้น การประยุกต์จิตวิทยากับการท่องเที่ยวจะทำให้นักพัฒนาการท่องเที่ยวทราบว่าต้องจัดเตรียมพื้นที่บริการ หรือการอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวอย่างไร เพื่อให้เกิดความประทับใจ ได้รับประสบการณ์การท่องเที่ยวที่คาดหวัง และการกลับมาเยือนซ้ำ (Loyalty) สำหรับอาเซียนนั้น ควรมีการศึกษาจิตวิทยาของนักท่องเที่ยวหลายกลุ่ม เช่น กลุ่มอาเซียนด้วยกันเอง กลุ่มประเทศเศรษฐกิจใหม่ เป็นต้น เพื่อรับมือกับความต้องการของนักท่องเที่ยวที่หลากหลาย

2.2.2 มานุษยวิทยา

เนื่องจากการท่องเที่ยวเป็นปรากฏการณ์ทางสังคมประเภทหนึ่ง เจ้าบ้านและผู้มาเยือนจึงต้องมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน เกิดสัมพันธภาพและการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม เพื่อเข้าใจโครงสร้างทางสังคม ระบบความเชื่อ พิธีกรรม วัฒนธรรม อุดมการณ์ จารีตประเพณี อันเป็นการสร้างความเข้าใจในความหลากหลายของชาติพันธุ์ เช่น ชาวพื้นเมือง ชาวจีนโพ้นทะเล ชาวมุสลิม ชาวทมิฬ เป็นต้น ซึ่งอาศัยอยู่ร่วมกันเป็นจำนวนมากในอาเซียน การประยุกต์เอาหลักทางมานุษยวิทยามาใช้สำหรับการท่องเที่ยวในอาเซียน จึงเป็นการสื่อสารทางวัฒนธรรม (Cultural Communication) ที่ส่งเสริมให้เกิดการอยู่ร่วมกันบนพื้นฐานแห่งความหลากหลาย ทั้งในมิติของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเยือนชั่วคราว รวมไปถึงประชาชนที่อาศัยอยู่ในภูมิภาคด้วยตนเอง

2.2.3 ประวัติศาสตร์

อาเซียนนั้นมีอาณาบริเวณซึ่งเต็มไปด้วยพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ ตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ อาณาจักรโบราณ ยุคจักรวรรดินิยม และยุคเรียกร้องเอกราช การศึกษาประวัติศาสตร์ผ่านบริบท การท่องเที่ยววนั้น นอกจากจะทำให้ทราบความเป็นมาในอดีตแล้ว ยังทำให้คนในอาเซียนด้วยกันเองตระหนักถึงความเป็นประชาคมซึ่งมีมาแต่เดิมนับพันปี เพื่อให้เกิดความเข้าใจในบริบทพื้นที่และวัฒนธรรมร่วมในการอยู่ร่วมกันในฐานะกลุ่มคนที่มีความเกี่ยวข้องทางชาติพันธุ์ นอกจากนี้ยังสามารถนำเอาความรู้ทางประวัติศาสตร์มากำหนดและเชื่อมโยงพื้นที่ซึ่งเป็นสายวัฒนธรรมเดียวกัน เพื่อพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้เชิงประสบการณ์ เช่น การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ หรือมรดกทางวัฒนธรรม (Heritage) ซึ่งเป็นรูปแบบการท่องเที่ยว 1 ใน 4 ของสินค้าการท่องเที่ยวที่เร่งรัดการพัฒนา ตามแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวอาเซียน

2.2.4 ภาษา

เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ณ ที่นี้หมายถึงอาเซียนนั้น มีภาษา 5 ตระกูลหลัก ซึ่งมีการใช้อยู่ในส่วนภาคพื้นทวีป คาบสมุทรมะและหมู่เกาะ ประกอบด้วย (1) ตระกูลภาษาออสโตรเอเชียติก (2) ตระกูลภาษาออสโตรนีเซียน (3) ตระกูลภาษาจีน-ทิเบต (4) ตระกูลภาษาไท-กะได และ (5) ตระกูลภาษาม้ง-เมี่ยน (ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, 2556) ทั้งนี้แม้หลายประเทศได้กำหนดให้ภาษาอังกฤษเป็นภาษากลางในการสื่อสาร ซึ่งเอื้อประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพ และการเจรจาต่อรองข้ามวัฒนธรรม แต่อย่างไรก็ดีการเรียนรู้ภาษาท้องถิ่นนั้น ยังคงมีความสำคัญในฐานะการสื่อสารที่แฝงด้วยพื้นฐานทางวัฒนธรรมเป็นการเปิดประตูสู่ความเข้าใจระหว่างกันของอาเซียน ในมิติของการท่องเที่ยวอาเซียนนั้น การท่องเที่ยวเชิงภาษาศาสตร์ (Linguistic Tourism) เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวคุณภาพบางกลุ่มให้ความสนใจ สร้างความภูมิใจและนำไปสู่การอนุรักษ์ของเจ้าของภาษา

2.2.5 ภูมิศาสตร์ นิเวศวิทยา และวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม

ด้วยทำเลที่ตั้งของอาเซียน ที่อยู่คาบเกี่ยวบริเวณสองคาบสมุทรมะ คือ แปซิฟิก และอินเดีย และมีเส้นศูนย์สูตรพาดผ่านนั้น นอกจากจะทำให้เกิดความหลากหลายทางชีวภาพและทรัพยากรธรรมชาติแล้วยังเป็นสิ่งดึงดูดใจให้แก่นักท่องเที่ยวที่อาศัยอยู่ในภูมิศาสตร์ที่แตกต่างออกไป ต้องการมาเยือนเพื่อชมภูมิทัศน์หรือสิ่งแวดล้อมที่แปลกตาจากถิ่นพำนักอาศัยของตน (ศูนย์ความหลากหลายทางชีวภาพอาเซียน, 2556) อนึ่งการศึกษาภูมิศาสตร์ยังช่วยในการวางแผนการท่องเที่ยว เช่น การกำหนดเส้นทางการท่องเที่ยว

การนำระบบกำหนดตำแหน่งบนพื้นโลกผ่านดาวเทียม มาใช้ในการวางแผนท่องเที่ยว เช่น การจองที่พัก สถานที่ที่ใช้ประโยชน์ ตลอดจนการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวระหว่างประเทศ เป็นต้น

2.2.6 การเกษตร อุทยานแห่งชาติ และนันทนาการ

พื้นฐานทางสังคมของอาเซียนนั้นเป็นสังคมเกษตร มีภูมิปัญญาด้านการเพาะปลูกที่สืบทอดกันมาอย่างยาวนาน พื้นที่ทางการเกษตรหลายแห่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียง เช่น นาขั้นบันไดในบาหลี ซาปา และบานาเว นอกจากนี้ยังมีแหล่งปลูกชาที่มีชื่อเสียงหลายแห่ง เช่น คาเมรอนไฮแลนด์ ดอยแม่สลอง เป็นต้น ตลอดจนแนวคิดในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เช่น โครงการหลวงของประเทศไทย สิ่งเหล่านี้เป็นเครื่องยืนยันถึงการใช้ประโยชน์พื้นที่เกษตรที่ไม่เพียงเป็นแหล่งเพาะปลูก แต่ยังสร้างมูลค่าเพิ่มด้านการท่องเที่ยวอีกด้วย นอกจากนี้พื้นที่ทางการเกษตรแล้ว อาเซียนยังมีพื้นที่สีเขียวประเภทพื้นที่อนุรักษ์ทางธรรมชาติเป็นจำนวนมาก เช่น อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และวนอุทยาน เป็นต้น โดยหลายแห่งได้มีการประกาศเป็น “อุทยานมรดกอาเซียน” (ASEAN Heritage Parks) ซึ่งนอกจากจะมีวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองสัตว์ป่าและพันธุ์พืชแล้ว ยังเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวไปเยือนในฐานะแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาเรียนรู้ การวิจัย และการพักผ่อนหย่อนใจอีกด้วย ทั้งนี้การจัดการพื้นที่ให้มีประสิทธิภาพนั้น ต้องใช้ศาสตร์ด้านอุทยานและนันทนาการ เข้ามาเป็นเครื่องมือในการจัดการ เช่น การกำหนดช่วงชั้นโอกาสนันทนาการ ชีตความสามารถในการรองรับ รวมไปถึงการกำหนดระดับของผลกระทบ หรือการเปลี่ยนแปลงที่ยอมรับได้ เป็นต้น

2.2.7 วิทยาศาสตร์การกีฬาและวิทยาศาสตร์สุขภาพ

อาเซียนเป็นภูมิภาคหนึ่งที่มีความตื่นตัวในด้านกีฬา ดังจะเห็นได้จากการจัดแข่งขันกีฬาซีเกมส์เพื่อให้นักกีฬาเป็นเครื่องมือในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ อีกทั้งยังเป็นกิจกรรมนันทนาการที่ก่อให้เกิดผลดีต่อสุขภาพของผู้ประกอบกิจกรรมดังกล่าว นอกจากนี้การท่องเที่ยวเพื่อชมกีฬายังได้รับความนิยม เช่น การแข่งรถสูตรหนึ่ง (Formula 1 Racing) ซึ่งจัดขึ้น ณ เซปังอินเตอร์เนชันแนลเซอร์กิต ประเทศมาเลเซีย หรือ การแข่งขันฟุตบอล ที่สนามช้างอารีนา จังหวัดบุรีรัมย์ ประเทศไทย ได้กระตุ้นให้เกิดการเดินทางและท่องเที่ยวในพื้นที่ที่มีการจัดแข่งขัน ทั้งนี้อาเซียนตั้งเป้าหมายว่าจะเป็นมหานครแห่งสุขภาพ (Medical Hub) ในอนาคต โดยประเทศขับเคลื่อนแนวคิด ดังกล่าวคือไทยและสิงคโปร์ ซึ่งมีบุคลากรทางการแพทย์ที่เชี่ยวชาญรองรับ โดยลูกค้าหลักนั้นประกอบด้วยชาวตะวันออกกลาง และผู้สูงอายุที่เดินทางมาท่องเที่ยวพำนักระยะยาว จากความสำคัญดังกล่าวพบว่า การประยุกต์เอาศาสตร์ด้านวิทยาศาสตร์การกีฬาและวิทยาศาสตร์สุขภาพมาใช้ในการท่องเที่ยว นั้น นอกจากจะเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมสุขภาพแล้ว ยังสามารถนำมาใช้ในการวางแผนเพื่อกระตุ้นให้เกิดการท่องเที่ยวโดยใช้กีฬาและสุขภาพเป็นฐานและเชื่อมโยงไปยังแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ใกล้เคียง

2.2.8 เทคโนโลยีสารสนเทศ

ในยุคโลกาภิวัตน์นั้น เทคโนโลยีสารสนเทศจัดว่าเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว ทั้งนี้ในมิติของนักวางแผน จำเป็นต้องใช้เทคโนโลยีในการวิเคราะห์สภาพพื้นที่ เช่น ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ สำหรับผู้ประกอบการนั้น มีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาระบบสารสนเทศต่าง ๆ เพื่อให้บริการที่ลื่นไหลไร้รอยต่อ (กองวิจัยการตลาด การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2558) ซึ่งผู้เขียนจะได้

ยกตัวอย่าง เช่น ระบบสำรองที่นั่งผ่านคอมพิวเตอร์ สำหรับนักท่องเที่ยวนั้น ปัจจุบันได้พึ่งพาเทคโนโลยีทั้ง 3 ระยะของการเดินทาง ประกอบด้วย (1) ก่อนการเดินทาง นักท่องเที่ยวจะทำการสำรองที่นั่งสายการบิน (Expedia, Skyscanner) ที่พัก (Booking.com, Agoda, Airbnb) เป็นต้น (2) ระหว่างเดินทาง นักท่องเที่ยวมักจะทำการค้นแผนที่เพื่อบอกตำแหน่ง (Google Street View) แปลภาษา (Google Translate) ติดต่อสื่อสาร (Facebook, Line, Skype, Twitter) เป็นต้น (3) หลังการเดินทาง นักท่องเที่ยวนิยมเขียนรีวิวเพื่อแบ่งปันประสบการณ์เดินทาง (Pinterest, Pantip) การสื่อสารในฐานะ Youtuber, Blogger, Vloger รวมไปถึง TikToker เป็นต้น จากความสำคัญดังกล่าว สมาคมการท่องเที่ยวอาเซียน ยังได้มีการพัฒนาระบบปฏิบัติการ (แอปพลิเคชัน) รองรับการเดินทางเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อประโยชน์ในการสื่อสาร การตลาด และการประชาสัมพันธ์ เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวอีกด้วย

2.2.9 ศีกษาศาสตร์

การวางแผนเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวอาเซียนนั้น นอกจากการพัฒนาสินค้าและบริการแล้ว ความสำเร็จอีกประการหนึ่งก็คือการพัฒนาทรัพยากรบุคคล สำหรับข้อตกลงในการเคลื่อนย้ายแรงงานเสรีด้านบริการ (การท่องเที่ยวและการโรงแรม) มีเป้าหมาย คือ การพัฒนาคนกับคุณภาพการบริการที่มีมาตรฐาน ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะต้องนำทฤษฎีทางศึกษาศาสตร์มาใช้ประโยชน์ เช่น การพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนด้านการท่องเที่ยวและการโรงแรม การกำหนดมาตรฐานและคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ การฝึกอบรมบุคลากร การฝึกปฏิบัติงาน การวัดประเมินศักยภาพการปฏิบัติงาน ตลอดจนการวิจัยเพื่อนำไปสู่การสร้างความรู้ที่จะขึ้นนำการปฏิบัติงานที่เป็นเลิศของบุคลากร ให้มีความรู้ความสามารถในการถ่ายทอดทักษะวิชาชีพของตนสู่ผู้อื่น เป็นต้น

2.3 ศาสตร์เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

2.3.1 เศรษฐศาสตร์

เศรษฐศาสตร์เป็นวิชาที่มุ่งเน้นศึกษาการผลิต การบริโภค การกระจาย การค้า การบริโภคสินค้าและบริการ (Glen, 2014) ซึ่งสอดคล้องกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ที่ประกอบด้วย วัตถุประสงค์ แรงงาน ผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว ช่องทางจัดจำหน่าย และการตลาด เป็นต้น ดังนั้นการประยุกต์หลักการทางเศรษฐศาสตร์มาใช้ในการท่องเที่ยว นอกจากจะทำให้ทราบถึงต้นทุนและผลประโยชน์แล้ว ยังเป็นการวิเคราะห์โอกาสและการแข่งขันด้านส่วนแบ่งทางการตลาดท่องเที่ยวของอาเซียนกับภูมิภาคอื่น ๆ รวมไปถึงเอเปคอีกด้วย

2.3.2 การจัดการธุรกิจบริการ

ธุรกิจบริการ คือ ธุรกิจที่ดำเนินกิจการแลกเปลี่ยนสินค้าที่ไม่มีตัวตน หรือจับต้องไม่ได้ ทว่าตอบสนองความต้องการ ความพึงพอใจ และความคาดหวังของลูกค้า และมักจะถูกบริโภคไปพร้อม ๆ กับที่แหล่งที่ผลิตขึ้นมา เช่น ธุรกิจนำเที่ยว ธุรกิจขนส่ง ธุรกิจที่พัก ธุรกิจร้านอาหาร เป็นต้น (ASEANTA, 2015) ทั้งนี้เนื่องจากธุรกิจส่วนใหญ่เป็นธุรกิจที่จับต้องไม่ได้ และคุณภาพของการบริการจะเป็นที่พึงพอใจของลูกค้าหรือไม่ขึ้นอยู่กับการปฏิบัติของผู้ให้บริการที่จะต้องทราบความต้องการของลูกค้าที่มีอยู่อย่างไม่จำกัด ซึ่งแต่ละรายก็มีความพึงพอใจแตกต่างกัน ดังนั้นอาเซียนจึงจะต้องให้ความสำคัญกับการศึกษา

อุปสงค์การท่องเที่ยว เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับสนับสนุนการตัดสินใจในการพัฒนาการท่องเที่ยวสำหรับนักวางแผน และเป็นข้อมูลสำหรับการลงทุนของผู้ประกอบการ

2.3.3 การวางแผนและพัฒนาเมือง

การจำแนกหรือกำหนดเขตพื้นที่ใช้ประโยชน์ในเมือง เป็นตัวชี้วัดความเจริญทางเศรษฐกิจของประเทศปัจจัยหนึ่งที่พิจารณาจากโครงสร้างพื้นฐาน ตลอดจนสะท้อนให้เห็นถึงคุณภาพชีวิตที่ดีในมิติทางสังคม การวางผังเมืองที่ดีย่อมลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและแหล่งท่องเที่ยว อีกทั้งการวางแผนสามารถกำหนดภูมิทัศน์ที่พึงประสงค์สำหรับแหล่งท่องเที่ยว เพื่อเสริมให้แหล่งท่องเที่ยวมีความสง่างามโดดเด่น เป็นจุดหมายตา (Landmark) แก่นักท่องเที่ยว เช่น ภูมิทัศน์วัฒนธรรมแม่น้ำเจ้าพระยาของประเทศไทย ตลอดจนการกำหนดพื้นที่กันชน (Buffer Zone) และพื้นที่เขตแกนกลาง (Core Zone) เพื่อการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมและสถาปัตยกรรมในเขตเมืองจอร์จทาวน์ (ปีนัง) ประเทศมาเลเซีย เมืองหลวงพระบาง ประเทศ สปป.ลาว และเมืองเว้ ประเทศเวียดนาม เป็นต้น

2.3.4 การขนส่ง

การขนส่งผู้โดยสารเป็นส่วนหนึ่งของระบบโลจิสติกส์ ที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการคมนาคมขนส่งนักท่องเที่ยว และการไปมาหาสู่ระหว่างกันของคนในพื้นที่ ทั้งนี้อาเซียนได้มีการกำหนดแผนแม่บทว่าด้วยการเชื่อมโยงระหว่างกัน ด้วยเหตุผลทางการท่องเที่ยวและเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนใน 10 ประเทศ การประยุกต์ศาสตร์ด้านการขนส่งมาใช้ในการท่องเที่ยว นั้น มีส่วนช่วยในการพัฒนาการคมนาคมทั้งทางบก ทางน้ำ ทางอากาศ และระบบราง ทำให้เกิดเครือข่ายเส้นทาง นำไปสู่การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว และกำหนดกลุ่มพื้นที่การท่องเที่ยว เช่น เส้นทางระเบียงเศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก โครงการทางหลวงอาเซียน การเปิดเสรีการบิน การพัฒนาทางรถไฟสายคุนหมิง-สิงคโปร์ (ปัจจุบันคือ เวียงจันทน์-บ่อเต็น) และการพัฒนาท่าเรือทวาย เป็นต้น

3. มโนทัศน์การท่องเที่ยวของอาเซียนในฐานะส่วนหนึ่งของเอเปค : ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา

เทิดชาย ช่วยบำรุง (2557) กล่าวว่า ในการพัฒนาการท่องเที่ยวสู่ความยั่งยืนนั้น มีมิติการพัฒนาที่ต้องจัดการให้เกิดความสมดุลที่สำคัญอยู่ 4 มิติ ได้แก่ 1) มิติเจ้าบ้าน (Host) 2) มิติผู้มาเยือน (Guest) 3) มิติกลไกการบริหารจัดการการท่องเที่ยว (Tourism Mechanism) และ 4) มิติคุณภาพการบริการ (Service Quality) ดังนั้นทั้ง ผู้มาเยือนและเจ้าบ้านเองจะต้องมีการ “สื่อสารข้ามวัฒนธรรม” ซึ่ง SEAMEO-SPAFA (2015) กล่าวว่า เป็นความเคลื่อนไหวของนักท่องเที่ยวทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนและถ่ายทอดวัฒนธรรม การแสดงออกทางความรู้สึกนึกคิด ตลอดจนปรัชญา ภาษา ความเชื่อ ความสนใจใฝ่รู้ทางประวัติศาสตร์ ศิลปะ และความแตกต่างทางกายภาพจากท้องถิ่นที่อยู่ประจำ จากความสำคัญดังกล่าว นักท่องเที่ยวจึงมีบทบาทในการเป็นผู้มาเยือน และปฏิสัมพันธ์กับเจ้าของบ้าน โดยการพบปะกันของทั้ง 2 ฝ่ายในลักษณะต่างกลุ่มกัน เป็นการพยายามทำความเข้าใจวัฒนธรรมของผู้อื่น การบูรณาการความคิดเห็นในทางสังคมและวิถีชีวิต เกิดการสื่อสารทางวัฒนธรรมในช่วงเวลาสั้น ๆ กลายเป็นวัฒนธรรมการท่องเที่ยว (Tourism Culture) ในที่สุด นอกจากนี้ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี นับเป็นปัจจัยที่มีผลกระทบต่ออุปสงค์และพฤติกรรมกรการท่องเที่ยว โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวที่นิยมบริโภคชีวิต ทั้งนี้เว็บไซต์ท่องเที่ยว คือ

ทริปแอดไวเซอร์ พบว่าผู้ใช้งานเว็บไซต์จากทั่วโลกกว่า ร้อยละ 53 ตัดสินใจเดินทางจากรีวิว และจะไม่จองสินค้าท่องเที่ยวใด ๆ หากไม่ได้อ่านรีวิวก่อน (พิจาริณี โลชัยยะกุล, 2560) ซึ่งปัจจัยเหล่านี้สอดคล้องกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวอย่างปฏิเสธไม่ได้ ดังนั้นอาเซียนในฐานะส่วนหนึ่งของเอเปคจะต้องเร่งเสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์การการท่องเที่ยวแห่งอาเซียน และสมาคมการท่องเที่ยวอาเซียน บูรณาการแบบรวมศูนย์อย่างเป็นรูปธรรม โดยกำหนดให้อาเซียนเป็นแหล่งท่องเที่ยวแบบจุดหมายปลายทางเดียว และเชื่อมโยงหรือดึงเอาหน่วยงานองค์กรที่ปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายอาเซียนทั้ง 3 เสาหลัก คือ เศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม และการเมืองความมั่นคง เข้ามาเป็นหุ้นส่วนในการพัฒนา อาเซียนควรพัฒนาระบบสนับสนุนการตัดสินใจเพื่อช่วยการวางแผนการท่องเที่ยวระดับภูมิภาค ปรับปรุงและพัฒนากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งได้มีการขับเคลื่อนบางส่วนไปแล้ว เช่น การยกระดับมาตรฐานการให้บริการการท่องเที่ยวให้เป็นไปตามมาตรฐานข้อตกลงร่วมว่าด้วยการยอมรับคุณสมบัติบุคลากรวิชาชีพด้านการท่องเที่ยว (The ASEAN Mutual Recognition Arrangement on Tourism Professionals) และมาตรฐานการท่องเที่ยวอาเซียน (ASEAN Tourism Standards)

จากการวิเคราะห์เพื่อเชื่อมโยงระหว่างการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนกับกฎบัตรอาเซียน และศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง แสดงให้เห็นถึงสถานะปัจจุบันของการท่องเที่ยวในศตวรรษที่ 21 สังเกต เมื่อนำมาพิจารณา ร่วมกับองค์ประกอบการท่องเที่ยว ซึ่ง กองวิจัยการตลาด การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2558) กล่าวว่า องค์การการท่องเที่ยวโลก กำหนดไว้ 5 ด้าน คือ นักท่องเที่ยว เจ้าบ้าน พื้นที่ คุณภาพการให้บริการ และกลไกการจัดการ ร่วมกับรูปแบบการท่องเที่ยวของเอเปคและอาเซียนที่สรุปจากสาระสำคัญในการประชุมรัฐมนตรีท่องเที่ยวเอเปค ครั้งที่ 11 และการประชุมการท่องเที่ยวอาเซียนประจำปี พ.ศ. 2565 (ASEAN Tourism Forum 2022) ที่เมืองสีหนุวิลล์ ประเทศกัมพูชา (ผู้จัดการ, 2565) สามารถบูรณาการเพื่อกำหนดมโนทัศน์การท่องเที่ยว หรือข้อเสนอแนะที่สอดคล้องกับการประชุมผู้นำเขตเศรษฐกิจเอเปค ครั้งที่ 29 ในมิติการท่องเที่ยว ได้ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวของเอเปคและอาเซียนในอนาคต

องค์ประกอบ การท่องเที่ยว	รูปแบบการท่องเที่ยวของ เอเปคและอาเซียนในอนาคต	ข้อเสนอแนะที่สอดคล้องกับการประชุมผู้นำเขต เศรษฐกิจเอเปค ครั้งที่ 29 ในมิติการท่องเที่ยว
นักท่องเที่ยว (อุปสงค์การท่องเที่ยว)	การเข้ามาของนักท่องเที่ยวกลุ่ม ประเทศเศรษฐกิจใหม่ BRICS และการขยายตัวของกลุ่ม Intra-ASEAN และ Extra- ASEAN	ศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวในแต่ละชาติ พัฒนา ทักษะในการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมเพื่อการบริการ ศึกษาขีดความสามารถในการรองรับ และผลกระทบ การท่องเที่ยว
	นักท่องเที่ยวเดินทางอิสระ ที่นิยมจัดการท่องเที่ยวด้วย ตนเอง	กำหนดแพ็คเกจการท่องเที่ยวและบริการที่เหมาะสม กับการเดินทางอิสระ และมีความยืดหยุ่นสูง
	นักท่องเที่ยวพึ่งพาเทคโนโลยี ในการเดินทางมากขึ้น	กำหนดการบริการเชื่อมต่อสัญญาณเป็นโครงสร้าง พื้นฐาน พัฒนา e-Service ในธุรกิจบริการนำร่อง จัดทำเว็บไซต์เพื่อเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวของ อาเซียนแบบรวมศูนย์ (Single Gateway)
	ใช้เวลาในการวางแผนเดินทาง สั้นลง หรือนิยมเดินทางแบบ กระชั้นชิด (Last Minute Holiday)	กระตุ้นกิจกรรมการท่องเที่ยวทุกเดือน จัดส่งเสริม การขายทุกฤดูกาล จัดปฏิทินการท่องเที่ยว (Events Calendar) ในภาพรวมของอาเซียน เพื่อให้เกิดการ เดินทางของนักท่องเที่ยวในทุก ไตรมาส
นักท่องเที่ยว (อุปสงค์การท่องเที่ยว)	นักท่องเที่ยวหลายกลุ่ม เช่น LGBTQ เป็นต้น	พัฒนารูปแบบการท่องเที่ยววิถีใหม่ (New Normal) ที่สอดคล้องกับความหลากหลายของนักท่องเที่ยว แต่อยู่บนกรอบของจริยธรรมสากลของการท่องเที่ยว
	ต้องการรูปแบบท่องเที่ยว ที่หลากหลาย และแนวโน้ม การพำนักในแหล่งท่องเที่ยว ยาวนานยิ่งขึ้น	สร้างเอกลักษณ์และมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าการ ท่องเที่ยวที่มีอยู่เดิม เพิ่มเติมความคิดสร้างสรรค์ (Creative Tourism) ศึกษาแนวทางให้นักท่องเที่ยว อยู่ต่อ (Stay Another Day) เชื่อมโยงบริบทรอบ แหล่งท่องเที่ยวหลัก
	นิยมชำระเงินแบบ อิเล็กทรอนิกส์มากขึ้น	จัดช่องทางชำระค่าสินค้าและบริการที่หลากหลาย เช่น e-Payment โดยคิดอัตราแลกเปลี่ยนที่เป็น ธรรม
	เส้นแบ่งอายุ (Age Blurring) จะเลือนหายไป	พัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ที่ทุกกลุ่มและทุกวัยใช้ประโยชน์ร่วมกัน
	ค่านิยมในการเปรียบเทียบราคา และความคุ้มค่า	จัดทำราคากลาง (Cost Estimate) เพื่อให้ นักท่องเที่ยวมีข้อมูลสนับสนุนการตัดสินใจเดินทาง มากขึ้นหาแนวทางการคืนภาษีแก่นักท่องเที่ยว (Vat Refund for Tourists) ให้เป็นระบบเดียวกันทั้ง อาเซียนและเอเปค

ตารางที่ 1 ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวของเอเปคและอาเซียนในอนาคต (ต่อ)

องค์ประกอบการท่องเที่ยว	รูปแบบการท่องเที่ยวของเอเปคและอาเซียนในอนาคต	ข้อเสนอแนะที่สอดคล้องกับการประชุมผู้นำเขตเศรษฐกิจเอเปค ครั้งที่ 29 ในมิติการท่องเที่ยว
	ค่านิยมในการจัดการ ประสบการณ์เดินทางออนไลน์	พัฒนาเครือข่ายออนไลน์สำหรับนักท่องเที่ยว ในอาเซียนและเอเปคเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์
	ต้องการความเชื่อมั่น ในการเดินทาง	ประสิทธิภาพการรักษาความปลอดภัย ร่างกฎหมาย การท่องเที่ยวอาเซียน (ASEAN Tourism Law) รวมถึง การป้องกันการแพร่ระบาดของโรค ที่เกิด จากการเดินทาง เช่น โควิด 19 ไข้หวัดนก และ ฝีดาษลิง เป็นต้น
เจ้าบ้าน (ผู้ประกอบการ/ ผู้ให้บริการ)	มีการแข่งขันระหว่าง ผู้ประกอบการด้วยกันเองสูง	ปรับบทบาทจาก “คู่แข่ง” มาเป็น “คู่ค้า” ปกป้อง สิทธิของตนเองในรูปแบบสมาคม (Consortium) หรือรวมตัวกันเป็นกิจการร่วมค้า (Joint Venture) หรือเครือข่ายสำหรับผู้ประกอบการระดับชุมชน
	ปรับตัวให้ทันเทคโนโลยี เพื่อขายสินค้าออนไลน์	หาช่องทางให้ธุรกิจเข้าสู่ระบบสืบค้นข้อมูลใน อินเทอร์เน็ต (Search Engine) พัฒนาระบบ
	จำนวนผู้ประกอบการเพิ่มมากขึ้น	รักษฐานลูกค้าเดิมด้วยการบริหารลูกค้าสัมพันธ์ ปรับตัวให้ทันต่อกระแสธุรกิจอยู่เสมอ
	การขายบริการ เช่น สำรองที่ นั่งผ่านตัวแทนจะลดลง	หาช่องทางในการขายสินค้าอื่น โดยการขายสินค้า ตรง (Peer to Peer) แก่นักท่องเที่ยว
	การลงทุนภาคธุรกิจบริการ จากต่างประเทศ	ธุรกิจบริการหรือผู้ประกอบการในประเทศต้อง รวมตัวกันเพื่อปกป้องสิทธิ ตอรอง และคุ้มครอง ตนเอง
	พบลูกค้ากลุ่มใหม่ที่มี ความต้องการหลากหลาย	ศึกษาช่องทางในการสนองความต้องการแบบ ผสมผสาน กำหนดกลุ่มลูกค้า (Segmentation) ให้ มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับ เครือข่ายผู้ประกอบการเพื่อเพิ่มโอกาสการขาย
พื้นที่ (ทรัพยากรและกิจกรรม การท่องเที่ยว เชิงประสบการณ์/ เฉพาะทาง)	มีการเปิดพื้นที่ใหม่ ๆ เพื่อเสนอ แก่นักท่องเที่ยว	องค์กรท้องถิ่นพิจารณาความเหมาะสม หรือความ พร้อมในการรองรับของพื้นที่และชุมชนท้องถิ่น
	มีโอกาสดึงดูดผลกระทบ ท่องเที่ยวมากขึ้น	ศึกษาระดับการเปลี่ยนแปลงที่ยอมรับได้ของ ผลกระทบในพื้นที่ทั้งทางนิเวศวิทยาและจิตวิทยา ให้ความสำคัญกับแนวคิดเศรษฐกิจชีวภาพ-เศรษฐกิจ หมุนเวียน-เศรษฐกิจ สีเขียว และการท่องเที่ยว คาร์บอนต่ำ เป็นต้น
	มีโอกาสดึงดูดธรรมชาติมากขึ้น	พิจารณาความเสี่ยงที่เคยเกิดขึ้น เช่น สลิดิรายปี และ หาทางในการป้องกันมลพิษ หมอกควัน ข้ามพรมแดน

ตารางที่ 1 ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวของเอเปคและอาเซียนในอนาคต (ต่อ)

องค์ประกอบการท่องเที่ยว	รูปแบบการท่องเที่ยวของเอเปคและอาเซียนในอนาคต	ข้อเสนอแนะที่สอดคล้องกับการประชุมผู้นำเขตเศรษฐกิจเอเปค ครั้งที่ 29 ในมิติการท่องเที่ยว
พื้นที่ (ทรัพยากรและ กิจกรรมการ ท่องเที่ยว เชิงประสบการณ์/ เฉพาะทาง)	พื้นที่ที่มีความเชื่อมโยงถึงกัน มากขึ้นด้วยการคมนาคม	กำหนดกลุ่มพื้นที่การท่องเที่ยว (Cluster) เพื่อกระจาย นักท่องเที่ยวไปยังแหล่งอื่นที่บริบทใกล้เคียงกัน
	พื้นที่ต้องมีความปลอดภัยสูง	รัฐกำหนดมาตรฐานความปลอดภัยและบังคับใช้กับสถาน ประกอบการหรือแหล่งท่องเที่ยว การติดตั้งกล้องวงจรปิด บริเวณแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นจุดเสี่ยง และพัฒนาการ ให้บริการตำรวจท่องเที่ยว
	เกิดการกระจุกและการกระจาย	แบ่งพื้นที่ใช้ประโยชน์ตามแนวคิดช่วงชั้นโอกาสันทนาการ (Recreation Opportunity Spectrum)
	หนึ่งพื้นที่อาจต้องรองรับ กิจกรรมที่หลากหลาย	พัฒนาพื้นที่ร่วมเพื่อรองรับกิจกรรม (Event) หรือ นิทรรศการ (Exhibition) ให้นักท่องเที่ยวทุกกลุ่ม ทุกวัย สามารถใช้ประโยชน์ร่วมกัน เป็นพื้นที่สร้างสรรค์ทางศิลปะ ดนตรี และประเพณีท้องถิ่น เป็นต้น
คุณภาพการ บริการ (มาตรฐานการ ท่องเที่ยว)	การกำหนดมาตรฐานแหล่ง ท่องเที่ยว	กำหนดให้ผู้ประกอบการเข้ารับการประเมินมาตรฐานต่าง ๆ มาตรฐานการท่องเที่ยวอาเซียน (ASEAN Tourism Standards) 6 สาขานำร่อง ได้แก่ โรงแรมสีเขียว อาหาร เครื่องดื่ม โฮมสเตย์ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิง มรดกวัฒนธรรม และห้องน้ำสาธารณะ
	การกำหนดมาตรฐานการ ให้บริการและฝีมือแรงงาน	การจัดทำข้อตกลงยอมรับร่วมกันในคุณสมบัติของบุคลากร วิชาชีพท่องเที่ยวแห่งอาเซียน (ASEAN Mutual Recognition Arrangement on Tourism Professionals) จำนวน 32 ตำแหน่งงาน ครอบคลุมด้าน การท่องเที่ยวและการโรงแรม และกำหนดให้มีการทดสอบ มาตรฐานอย่างต่อเนื่อง
	การขยายตัวของนักท่องเที่ยว คุณภาพ	พัฒนาระบบและรูปแบบการสื่อความหมาย (Interpretation) ด้านการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นความรู้เป็นฐาน (Knowledge-based Tourism) เพื่อตอบสนอง ต่อความ ต้องการพัฒนาตนเองของนักท่องเที่ยว
	การยกระดับจิตบริการ และความซื่อสัตย์สุจริตของ ผู้ให้บริการในอาเซียน	กำหนดให้นโยบายหรือแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยว อาเซียน ดำเนินการภายใต้หลักจริยธรรมสากลของ การ ท่องเที่ยว (Global Code of Ethics for Tourism) ที่จัดทำ ขึ้นโดยองค์การการท่องเที่ยวโลก
กลไกและการ จัดการ(นโยบาย ด้านการท่องเที่ยว โครงสร้างพื้นฐาน คมนาคม และสิ่งอำนวยความสะดวก)	นโยบายอาเซียนจะเป็น จุดหมายปลายทางเดียว	ดำเนินแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยว ร่วมกับแผนแม่บท ความเชื่อมโยงระหว่างกัน แผนพัฒนาการท่องเที่ยวเอเปค และวิสัยทัศน์ปูตราจาया ค.ศ. 2040

ตารางที่ 1 ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวของเอเปคและอาเซียนในอนาคต (ต่อ)

องค์ประกอบการท่องเที่ยว	รูปแบบการท่องเที่ยวของเอเปคและอาเซียนในอนาคต	ข้อเสนอแนะที่สอดคล้องกับการประชุมผู้นำเขตเศรษฐกิจเอเปค ครั้งที่ 29 ในมิติการท่องเที่ยว
กลไกและการจัดการ (นโยบายด้านการท่องเที่ยวโครงสร้างพื้นฐาน คมนาคม และสิ่งอำนวยความสะดวก)	ท่าอากาศยานเกินขีดความสามารถในการรองรับ	ขยายท่าอากาศยานหลักหรือกระจายศูนย์กลางการบินไปสู่สนามบินรองในเขตปริมณฑล และภูมิภาค
	การขนส่งจะเป็นแบบเชื่อมโยงผสมผสาน	พัฒนาระบบโลจิสติกส์เพื่อการขนส่งสินค้าและผู้โดยสารตามแผนแม่บทความเชื่อมโยงระหว่างกันของอาเซียน เอเปค และพัฒนาระบบตั๋วร่วม (Common Ticket) ที่สามารถเดินทางกับยานพาหนะที่หลากหลาย
	การเติบโตของสายการบินต้นทุนต่ำ	ขยายท่าอากาศยานเพื่อรองรับและให้ความรู้แก่ผู้โดยสารเรื่องสิทธิการบิน (Traffic Right)
	การเปิดจุดผ่านแดนเพิ่มมากขึ้น	เพิ่มประสิทธิภาพการอำนวยความสะดวกและการคัดกรองของระบบตรวจคนเข้าเมือง ยกกระต๊อบผ่อนปรนที่มีศักยภาพ/ความมั่นคงทางการเมืองสู่ด่านสากล เพื่ออำนวยความสะดวกในการท่องเที่ยว
	การเชื่อมต่อเมืองต่อเมืองโดยไม่ผ่านเมืองหลวง	พัฒนาทางหลวงพิเศษระหว่างเมืองตามแนวทางหลวงอาเซียน (ASEAN Highway) เพื่อเชื่อมโยงเมืองหลักกับเมืองรอง ระหว่างเมืองรอง และพัฒนาศูนย์กลางการเดินทางระดับภูมิภาค (Regional Hub)
	การเดินทางรูปแบบเหมา (Charter) เพิ่มมากขึ้น	การเคลื่อนย้ายส่วนบุคคลมากขึ้น เพิ่มจุดอำนวยความสะดวกในการตรวจคนเข้าเมือง/ตรวจลงตรา
นโยบายการตรวจลงตราเดี่ยว (ASEAN Single Tourist Visa)	พัฒนาระบบการตรวจคนเข้าเมืองจุดเดียว (One Stop Service) เพื่อลดความซ้ำซ้อนในการเดินทาง เพิ่มช่องทางในการขอการตรวจลงตราล่วงหน้าออนไลน์ ของ 7 ประเทศอาเซียน ที่เป็นสมาชิกความร่วมมือเอเปค	

สรุป

การประชุมคณะทำงานด้านการท่องเที่ยวเอเปค ครั้งที่ 60 และการประชุมรัฐมนตรีท่องเที่ยวเอเปค ครั้งที่ 11 ณ กรุงเทพมหานคร โดยได้มีการนำเสนอและสร้างความเข้าใจต่อแนวคิดที่จะเป็นผลลัพธ์ความสำเร็จด้านการท่องเที่ยว การจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อฟื้นฟูการท่องเที่ยวในภูมิภาคเอเปคให้มือนาคตที่ดีกว่าเดิมที่เรียกว่า การท่องเที่ยวฟื้นสร้างอย่างยั่งยืน เพื่อสร้างการท่องเที่ยวที่นำไปสู่ความสมดุลและความเป็นอยู่ที่ดีของทุกภาคส่วน โดยส่งเสริมการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อม ใช้ผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อแสดงความสามารถ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อสะท้อนแนวคิดเศรษฐกิจชีวภาพ-เศรษฐกิจหมุนเวียน-เศรษฐกิจสีเขียว ทั้งนี้การประชุมรัฐมนตรีท่องเที่ยวเอเปค ครั้งที่ 11 ได้พิจารณาประเด็นที่เกี่ยวข้องกับแผนกลยุทธ์เอเปคด้านการท่องเที่ยว ซึ่งเกี่ยวข้องกับกฎบัตรอาเซียนโดยมีสาระสำคัญ คือ การเชื่อมโยงการท่องเที่ยว

ของอาเซียนในฐานะส่วนหนึ่งของเอเปค โดยใช้หลักการพัฒนาอย่างยั่งยืนที่ปรากฏในกฎบัตรอาเซียนเพื่อให้เกิดการบูรณาการ ซึ่งผลการประชุมนี้ มีการกำหนดนโยบายและแนวทางมาตรการในการช่วยเหลือเยียวยา และส่งเสริมแรงงานภาคการท่องเที่ยว การพัฒนาขีดความสามารถทางการแข่งขัน ตลอดจนการรายงานความคืบหน้าการดำเนินการภายใต้แผนกลยุทธ์เอเปคด้านการท่องเที่ยว ค.ศ. 2020-2024 ในรูปแบบการท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ จากความสำคัญดังกล่าว บทความวิชาการนี้ ได้ทำการวิเคราะห์เพื่อเชื่อมโยงระหว่างการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนกับกฎบัตรอาเซียน และศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง แสดงให้เห็นถึงสถานะปัจจุบันของการท่องเที่ยวในศตวรรษที่ 21

เมื่อนำสาระสำคัญดังกล่าวข้างต้น มาพิจารณาร่วมกับองค์ประกอบการท่องเที่ยว 5 องค์ประกอบขององค์การการท่องเที่ยวโลก ได้แก่ นักท่องเที่ยว เจ้าบ้าน พื้นที่ คุณภาพการให้บริการ และกลไกการจัดการ ร่วมกับรูปแบบการท่องเที่ยวของเอเปคและอาเซียนที่สรุปจากสาระสำคัญในการประชุมรัฐมนตรีท่องเที่ยวเอเปค ครั้งที่ 11 และการประชุมการท่องเที่ยวอาเซียนประจำปี พ.ศ. 2565 (ASEAN Tourism Forum 2022) พบว่า 5 องค์ประกอบที่สำคัญดังกล่าว ล้วนเป็นมโนทัศน์การจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของอาเซียนในฐานะส่วนหนึ่งของเอเปค ที่จะนำไปสู่การวางแผน ปฏิบัติ และติดตามตรวจสอบเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวในศตวรรษที่ 21 อย่างเป็นระบบ เพื่อให้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือหนึ่งในการพัฒนาตามเป้าหมายวิสัยทัศน์ปุตราจายา ค.ศ. 2040 โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเด็นความร่วมมือระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับกฎบัตรอาเซียน 3 มิติ ซึ่งมีความสัมพันธ์กับหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน 3 มิติ (อันเป็นผลที่ได้จากการวิเคราะห์เนื้อหา ดังตารางที่ 1) ซึ่งจะได้ยกตัวอย่าง ได้แก่ 1) ด้านเศรษฐกิจ คือ การโครงการท่องเที่ยวเพื่อขจัดความยากจน การส่งเสริมการท่องเที่ยวในเมืองรอง เพื่อให้เกิดการกระจายรายได้สู่ฐานราก 2) ด้านสังคม คือ การพัฒนาความร่วมมือระหว่างประชาคม เพื่ออำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยวเพื่อผลักดันให้เกิดการตรวจลงตราเดี่ยว (Single Tourist Visa) และ 3) ด้านสิ่งแวดล้อม คือ การกำหนดพื้นที่ร่วมทางธรรมชาติเพื่ออนุรักษ์และการท่องเที่ยว ภายใต้โครงการอุทยานมรดกอาเซียน (ASEAN Heritage Parks) รวมถึงข้อตกลงว่าด้วยการจัดการมลพิษจากหมอกควันข้ามแดน (Action of ASEAN Member Countries in Transboundary Haze Pollution) เป็นต้น ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าทั้งปฏิญญาอาเซียน และข้อตกลงจากการเวทีการประชุมรัฐมนตรีท่องเที่ยวเอเปค ซึ่ง ณ ที่นี้ คือ วิสัยทัศน์ปุตราจายา 2040 ล้วนมีส่วนสำคัญในการกำหนดมโนทัศน์การท่องเที่ยวในอีก 20 ปีข้างหน้า ที่สอดคล้องกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน หรือการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในขอบเขตพื้นที่ 7 ประเทศภายใต้บริบทของอาเซียน ในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของความร่วมมือทางเศรษฐกิจในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2565). *ไทยนำเอเปคสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- กรุงเทพธุรกิจ. (2565). *เปิดความสำคัญแถลงการณ์ร่วมรัฐมนตรีเอเปค ปี 2022 คักกราชใหม่เศรษฐกิจสีเขียว*. กรุงเทพฯ: กรุงเทพธุรกิจ.
- กองวิจัยการตลาด การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2558). *การศึกษาแนวโน้มและทิศทางการท่องเที่ยวไทยในปี พ.ศ. 2563 Thai Tourism Scenario 2020*. กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- กongaอาเซียน. (2554). *แผนแม่บทว่าด้วยความเชื่อมโยงระหว่างกันใหอาเซียน*. กรุงเทพฯ: กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2546). *การคิดเชิงมนทัศน์*. กรุงเทพฯ: ซักเซส มีเดีย.
- จุฑามาศ สงศรี. (2553). *ความตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียนกับประเทศคู่เจรจาโอกาสการค้าบริการและการลงทุน*. กรุงเทพฯ: Sagitate.
- ฉลองศรี พิมลสมพงศ์. (2555). *การท่องเที่ยว: มิติแห่งศาสตร์บูรณาการ*. พิษณุโลก: คณะวิทยาการจัดการและสารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. (2556). *อาเซียนศึกษา*. สมุทรปราการ: มูลนิธิโตโยต้าประเทศไทย.
- ณรงค์ โพธิ์พุกขานันท์. (2556). *อาเซียนศึกษา*. กรุงเทพฯ: แมคกรอ-ฮิล.
- เทิดชาย ช่วยบำรุง. (2557). *แนวทางการปฏิรูปการท่องเที่ยวไทย*. กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- ผู้จัดการ. (2565). *'สุนเซน' ยก 'ต่อสู้โควิด-ฟื้นการท่องเที่ยว' เป็นภารกิจสำคัญของอาเซียน*. กรุงเทพฯ: ผู้จัดการ.
- พิจาริณี โลหะชัยกุล. (2560). *PATA 60th Anniversary and Conference: ความเป็นจริงใหม่ของการเดินทางท่องเที่ยว ปัจจุบัน และอนาคต*. กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- พระธรรมปิฎก. (ป.อ. ปยุตโต). (2543). *การพัฒนาที่ยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโกลคิมทอง.
- ศูนย์ความหลากหลายทางชีวภาพอาเซียน. (2556). *ความร่วมมือระดับภูมิภาคเพื่อการจัดการพื้นที่อนุรักษ์อย่างมีประสิทธิภาพในอาเซียน*. จากการ์ตา: ศูนย์อาเซียนเพื่อความหลากหลาย.
- ศูนย์บริหารจัดการความรู้เพื่อรองรับการเปิดเสรีบริการท่องเที่ยว. (2557). *กฎหมายการท่องเที่ยวอาเซียน*. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยนวัตกรรม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศูนย์ศึกษาการค้าระหว่างประเทศ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย. (2546). *โครงการศึกษารวบรวมข้อมูลการเปิดเสรีด้านการบริการและการท่องเที่ยวในกรอบอาเซียน เอเปค และองค์การการค้าโลก*. กรุงเทพฯ: ศูนย์ศึกษาการค้าระหว่างประเทศ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.
- สำนักเอเชียตะวันออกเฉียง. (2558). *สู่การเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน*. กรุงเทพฯ: กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์.

- ASEANTA. (2011). *ASEAN Tourism Strategic Plan 2011– 2015*. Jakarta: ASEAN.
- . (2015). *ASEAN Tourism 2014 Annual Report*. Jakarta: ASEAN.
- Glen, Niki. (2014). *Sustainability Week, Responsibility Tourism Dialogue*. Johannesburg:
Sustainable Tourism Partnership Programme.
- SEAMEO-SPAFA. (2015). *Tourism and Cultural Heritage in Southeast Asia*. Bangkok:
SEAMEO-SPAFA.